

RESSENYA A GEMMA AVENOZA & MERITXELL SIMÓ & M. LOURDES SORIANO ROBLES (EDS.), *ESTUDIS SOBRE PRAGMÀTICA DE LA LITERATURA MEDIEVAL*, VALÈNCIA, UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017, 340 pp. ISBN: 978-84-9133-089-9

REVIEW TO GEMMA AVENOZA & MERITXELL SIMÓ & M. LOURDES SORIANO ROBLES (EDS.), *ESTUDIS SOBRE PRAGMÀTICA DE LA LITERATURA MEDIEVAL*, VALÈNCIA, UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017, 340 pp. ISBN: 978-84-9133-089-9

ESTHER CASABAN
esther.casaban@gmail.com

Universitat de València

Un grup d'investigadors especialitzats en la història de la literatura medieval va decidir crear un projecte no pas teòric, sinó aproximant-se empíricament als aspectes pragmàtics de la literatura medieval. Quinze són els estudis que conformen aquest projecte, redactats en tres llengües diferents: castellà, català i italià.

Recordem que al període estudiat, els textos s'escriuen per a un públic molt reduït i la difusió depenia de les condicions de cada obra i autor; però, amb la invenció de la impremta i els eu establiment arreu d'Europa, es va permetre una difusió i projecció majors.

Amb Vicenç Beltran ens endinsem en els poemes del trobador Bonifaci Calvo (segle XIII), i dels poetes Gómez Manrique (s. XV) i Garcilaso de la Vega (s. XVI). Amb l'anàlisi dels seus components ideològics, reflecteix la relació i el compromís que hi ha entre l'autor i el públic en tres moments diferents de la història literària.

La influència dels trobadors es va fer molt més patent al romanticisme, però la seua persistència en la diacronia és recent. En èpoques anteriors dominava la recuperació d'un passat, que consistia en (re)descobrir-se, (re)elaborar-se i, fins i tot, (re)inventar-se. De la mà de Roberta Capelli observem la recepció trobadoresca en la poesia moderna i contemporània a través del cànon modern dels trobadors, la investigació erudita i la mistificació poètica. La lírica trobadoresca està marcada per la relació entre poesia (entesa també com a text) i veu, com assenyala Edgardo Dobry. La primera obra trobadoresca que conservem pertany a Guilhem de Peitieu, on ja va declarar en un vers la seua intenció sobre fer absolutament res. I és que la veu representa el vincle que hi ha entre el poema i el cos humà. Així, la veu està vinculada amb la respiració i el ritme amb l'alè, i podem produir so sense dir res coherent. Huit-cents anys després, Tristan Tzara va manifestar que Dadà significava la voluntat d'escriure alguna cosa que no significara res.

Per altra banda, Víctor Escudero argumenta que l'obscuritat poètica que empraven els trobadors no es pot entendre negativament des dels arguments que ells utilitzaven per denigrar-los o emparar-los. És per això que intenta apropar-se als usos de l'obscuritat poètica en observar quan varen emergir aquests usos i comparant-los amb altres moments de la tradició literària, com són l'hermetisme i la noció de camp de Bourdieu.

Gilda Caiti-Russo fa una anàlisi sobre la *scripta* del *Thalamus* de Montpeller i el cançoner occità I, on reflecteix com les grans catàstrofes polítiques afecten les cultures. La desaparició de les aljames (que oferien col·laboració intercultural) va impossibilitar les traduccions de l'hebreu. Així mateix, conservem una traducció al castellà del segle XV, el *Yosippon*, un text del segle X compost per les comunitats jueves, on es narra, a través de huit capítols, la història del Segon Temple de Jerusalem. Des del seu enfocament pragmàtic de la literatura, l'èlite bibliòfila de l'aristocràcia va trobar lliçons morals i models de comportament a seguir.

Santiago Gutiérrez Garcia ens mostra com l'adequació de l'obra es va reflectir al procés de traducció i reescriptura on al romanticisme apareixerien diferents versions responnent als interessos del públic receptor.

També són font d'estudi les aportacions jueves a la història de la literatura espanyola del segle XV. És per això que Luis M. Girón Negrón les reconstrueix, comentant tres glosses exegètiques de la *Bíblia* de Moshe Arragel al Gènesi («Història de Josep», «Tamar i Onan», i «La seducció d'Evà»), on el rabí educa el cristià sobre diversos estils d'interpretació bíblica, atenent les figures pragmàtiques de la gestió pedagògica.

La investigació de Joan M. Perujo Melgar, però, recorre el camí contrari, és a dir, les diferents versions difoses de la *Història de la destrucció de Troia*, on s'observen tant la innovació voluntària dels copistes com les deformacions degudes a una manca d'interpretació per incomprensió.

La vinculació establerta entre hagiografia, propaganda i geopolítica a la datació del *Cancionero de Santa María de El Puerto*, del rei Alfons X el Savi, és analitzada per Antonia Víñez Sánchez i Juan Sáez Durán, a partir del *Libro de Repartimiento* i la documentació de Cadis. Aquest cançoner consta de vint-i-quatre cantigues de Santa Maria amb gran valor documental, tractant, junt amb el Cançoner de Santa Maria de Terena, a Portugal, un tema únic al corpus de les cantigues: la malaltia de la ràbia.

Antonio Contreras es centra en una autobiografia del segle XIV, el *Vita Karoli IV*, composta per tres parts que, a diferència de la resta d'obres de l'època, es redacta fora de l'àmbit eclesiàstic. Amb l'anàlisi de sis successos, s'explica la projecció del monarca Carles IV de Bohèmia. La tercera part és narrada en tercera persona per un «continuador», centrant-se des del retorn de Carles IV a Bohèmia fins al seu nomenament com a rei.

És evident que les *Cantigues de Santa Maria*, d'Alfons X el Savi, degueren circular en el món medieval. Elvira Fidalgo reflexiona sobre la difusió d'aquestes des de l'època dels cançoners fins a dècades posteriors a la mort de l'autor, atenent al públic, ja que l'obra cultiva tant el registre profà com el religiós.

A la reconstrucció que ens ofereix Gema Vallín sobre la relació entre Thibaut de Champagne, rei de Navarra, i Philippe de Nanteuil (ambdós varen ser els autors de tres cançons dialogades), no és fàcil de trobar equivalències a la literatura moderna, perquè la institució i el mercat literaris no s'interposarien com sí que ho feien en èpoques anteriors, on l'atribució de les obres podia comportar greus conseqüències.

En definitiva, la literatura medieval tenia com a objectiu l'aplicació i la rendibilitat del seu missatge. És per això que Tomàs Martínez Romero justifica la tradició catalana del gènere *Ars moriendi*, identificant-lo no només amb els dos compendis «típics» (*Tractatus artis bene moriendi* o *Ars*), sinó també amb els materials anteriors i coetanis que el varen fer possible, la qual cosa permet incloure més obres catalanes dins d'aquest gènere.

A més a més, Anna M. Mussons Freixas ens mostra la combinació de predicació i poesia de les cançons de croada occitanes, catalogades com una mena d'hibridisme. Però fent un estudi del gènere, les podríem integrar als continguts de les cançons i als discursos de la predicació.

Seguint amb la temàtica de les croades, Meritxell Simó analitza la producció i recepció de les cançons de croada del Châtelain de Coucy en quatre contextos narratius, caracteritzades amb les connexions de les cites líriques en un grup de novel·les franceses del segle XIII. Aquests poemes pertanyents a obres canòniques també experimenten una actualització i reinterpretació on es deriven qüestions metaliteràries.

Ressenya a Gemma Avenosa & Meritxell Simó & M. Lourdes Soriano Robles (eds.), *Estudis sobre pragmàtica de la literatura medieval*, València, Universitat de València, 2017

Concloent, doncs, la història de la literatura pretén aprendre del passat per millorar els dubtes del present i aquest llibre és una mostra de les manifestacions literàries que ens fan reviure els èxits del passat, sense oblidar els errors, per afrontar millor el futur. Un futur on continuen difonent-se obres canòniques i adaptant-se a les necessitats del públic.